

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV KK 355/2016 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanosta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Sari Raassina /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 335 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanon edistämiseksi?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Avioliittoon pakottaminen on Suomessa jo nykyisin rangaistavaa, ja sääntely täyttää myös Istanbulin sopimuksen tätä koskevat vaatimukset. Hallituksen esityksen 155/2014 vp perusteluista (s. 51—52) sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnöstä 15/2014 vp (s. 8) ilmenee, että henkilön saattaminen pakkoavioliittoon täyttää rikoslain 25 luvun 3 §:ssä tarkoitetun ihmiskaupan, 3 a §:ssä tarkoitetun törkeän ihmiskaupan tai 8 §:ssä tarkoitetun pakottamisen tunnusmerkistön. Avioliittoon pakottaminen mainitaan lisäksi nimenomaisesti rikoslain 1 luvun 11 §:n 2 momentin 8 kohdassa.

Istanbulin sopimuksen 32 artiklan mukaan pakottamalla solmitut avioliitot on voitava mitätöidä, kumota tai purkaa. Suomen lainsäädäntö täyttää sopimuksen vaatimukset myös tämän artiklan osalta. Lainsäädäntö lähtee siitä, että avioerolla ei ole leimaa antavaa vaikutusta, ja avioliitto purkautuu Suomessa lähtökohtaisesti avioeron kautta. Poikkeuksen tähän muodostaa avioliittolain 19 §, jonka mukaan vihkimistä on pidettävä mitättömänä muun muassa silloin, jos se ei ole tapahtunut siten kuin lain 15 §:ssä edellytetään. Ulkomailla solmittu avioliitto voidaan lisäksi jättää tunnustamatta avioliittolain 139 §:n 2 momentin nojalla, jos tunnustaminen katsotaan Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseksi. Kohtuuttomia tilanteita varten on säädetty erityinen sovittelusäännös omaisuuden ositusta varten. Avioeron saaminen on Suomessa helppoa, nopeaa ja edullista, eikä siitä aiheudu hakijalle merkityksellistä taloudellista tai hallinnollista taakkaa. Avioeron saaminen on myös lähtökohtaisesti nopeampaa ja helpompaa kuin avioliiton osoittaminen mitättömäksi. Avioero ei edellytä erityistä perustetta eikä toisen osapuolen suostumusta tai muuta myötävaikutusta.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV KK 355/2016 vp

Ulkomaalaislakia (UlkL 54 §) muutettiin vuonna 2015, jotta se täyttäisi paremmin Istanbulin sopimuksen velvoitteita ja laki mahdollistaa nyt oleskeluluvan myöntämisen pakkoavioliiton purkautumistilanteessa.

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään uudella perusteella, jos ulkomaalaiselle voitaisiin myöntää ensimmäinen oleskelulupa tällä uudella perusteella. Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa perhesiteen perusteella, voidaan myöntää oleskelulupa perhesiteen päätyttyä sillä perusteella, että henkilöllä on kiinteät siteet Suomeen tai että hänen henkilökohtainen tilanteensa on erityisen vaikea puolison häneen tai hänen lapseensa perhesiteen voimassaolon aikana kohdistaman tai hyväksymän väkivallan tai hyväksikäytön vuoksi ja luvan epääminen olisi olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta. (10.4.2015/377).

Maahanmuuttovirasto ohjeistaa jatkoluvan osalta avioliiton purkautumistilanteessa seuraavasti: "Avioerotilanteissa, erityisesti avioliiton päättyessä eroon pian perhesiteen perusteella myönnetyn oleskeluluvan saamisen jälkeen, on harkinnassa kiinnitettävä huomiota perhe-elämän päättymiseen liittyviin seikkoihin. Luvan peruuttaminen tai jatkoluvan epääminen voi olla kohtuutonta esimerkiksi tilanteessa, jossa avioliitto on päättynyt perheväkivallan seurauksena. Päätösharkinnassa otetaan myös huomioon asianomaisen olosuhteet kotimaassa." Pakkoavioliitto voi olla peruste myöntää henkilölle kansainvälistä suojelua eli turvapaikka tai toissijaista suojelua.

Kysymystä suostumuksesta raiskauksen tunnusmerkistön osana on käsitelty varsin perusteellisesti hallituksen esityksessä 216/2013 vp (s. 32—38) ja sen taustalla olevassa oikeusministeriön arviomuistiossa. Asiaa on arvioitu nimenomaisesti Istanbulin sopimuksen kannalta sekä laajemmin perus- ja ihmisoikeuksien näkökulmasta. Eduskunnan lakivaliokunta katsoi esityksestä antamassaan mietinnössä, että raiskausrikoksen tunnusmerkistömallia ei ole aihetta muuttaa (LaVM 4/2014 vp). Myös laitoksissa olevien henkilöiden asemaa on arvioitu hallituksen esityksessä (s. 40—41), ja nykyinen perusratkaisu katsottiin perustelluksi. Uhrin ja tekijän läheinen suhde otetaan huomioon rangaistuksen määräämisessä ennen kaikkea rangaistuksen määräämistä koskevan rikoslain 6 luvun 4 §:n yleissäännöksen kautta.

Lapsenhuoltolain uudistus on vireillä oikeusministeriössä. Uudistuksen yhteydessä arvioidaan kokonaisvaltaisesti mm. lapsen huoltoa koskevaan päätöksentekoon liittyviä kysymyksiä.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV KK 355/2016 vp

Sovittelusta toteamme, että Suomessa lähisuhdeväkivallan sovittelu perustuu aina vapaaehtoisuuteen. Lähisuhdeväkivalta on monimuotoista ja käsittää erilaisiin lähisuhteisiin liittyvää väkivaltaa, ei vain parisuhdeväkivaltaa tai naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Lähisuhdeväkivaltaa koskevaa sovittelua on rajoitettu sovittelulaissa niin, että vain poliisi- ja syyttäväviranomaisella on oikeus tehdä aloite. Sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö ja oikeusministeriö selvittävät, millaisin kriteerein naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan tapauksia ohjataan sovitteluun ja hyväksytään soviteltavaksi sekä miten sovitteluprosessi etenee. Selvityksen pohjalta ja kansainväliset velvoitteet huomioiden työryhmä arvioi ja selkiyttää sovitteluun ohjaamisen ja sovittelun ohjeistusta sekä arvioi mahdollista lainsäädännön muutostarvetta.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteilla asetus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan yhteensovittamistoimikunnan perustamisesta. Yhteensovittamistoimikunta tulee laatimaan toimikautensa aluksi toimintasuunnitelman Istanbulin sopimuksen toimeenpanemiseksi toimikaudellaan. Edellinen naisiin kohdistuvan väkivallan ohjelma (2010-2015) päättyi vuoden vaihteessa. Ohjelmaa toteuttavan lähisuhde- ja perheväkivallan poikkihallinnollisen virkamiestyöryhmän toimikautta on jatkettu vuoden 2016 loppuun, mihin mennessä yhteensovittamistoimikunta saadaan asetettua. Keväällä 2016 tehdyn ulkoisen arvioinnin mukaan monet ohjelman toimista ovat toteuttaneet Euroopan neuvoston yleissopimuksen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi toteuttamista.

Helsingissä 1.7.2016

Oikeus- ja työministeri Jari Lindström